

ЕМИГРАЦИЯ И ЛИТЕРАТУРА

Дочо Леков

Масовото преселване на българи в Румъния, Русия и в други страни започва от края на XVIII и продължава до Освободителната Руско-турска война /1877-1878/. Този процес има икономически, политически и духовен характер, дава отражение върху психологията и душевността на етноса, заселен в чужда страна, в критериите му за "чуждо" и "свое", за национална идентичност и просперитет. Проблемът е многоаспектен и е свързан с интерпретацията на понятието "емиграция" през Възраждането, с българската национална литература и култура, създавани в други страни, със своеобразието на условията, средата и творците.

Какъв е смисълът, вложен в термините "емиграция" и "емигрант"? Според "Речник на чуждите думи в българския език" /С., 1982/ съдържанието на понятието "емиграция" е: 1. Изселване на лице или група лица в чужда страна по политически, икономически или други причини. 2. Пребиваване в чужбина като емигрант. 3. Изселници в чужда страна; "емигранти" /с. 296/. Обяснението на термина "емигрант" е: "Лице, което се е изселило в чужда страна по политически, икономически, религиозни и други причини" /с. 296/. Подобно е тълкуването на "емиграция" и "емигрант" и в други справочни издания. Във всички случаи обаче подбудите за изселването са: на първо място **политически** и след това икономически, религиозни и по всяка вероятност "от лични причини". Като имаме предвид масовите изселвания на българите през епохата на Възраждането, напускането на Турската империя е свързано с ниския социален статус на изселниците, с преследването им от страна на политическата власт и фанариотите, т.е. причините са различни, в резултат на което и представителите на възрожденската интелигенция акцентуват върху различни страни на този процес.

В публикациите си за българските изселници в чужбина П. Р. Славейков използва следната терминология: "нашите в Влашко съотечественици"¹, "непосредствени поданици на Турция" /за българите в пределите на Турската империя/², "български колонисти"³, "българи извън отечеството си"⁴, "преселници българи"⁵. Делитбеният критерий в случая е **географският** - българи в пределите и извън пределите на Турция. За Славейков и за читателите на периодичните му издания са ясни причините, поради които техните съотечественици са напуснали България - те са от политически, икономически или социален характер. Заселени в Румъния, Бесарабия, Русия, изселниците влизат в контакт с една друга обществена и духовна действителност, с един чужд регион. Затова "нашето дълбоко убеждение - апелира със загриженост Славейков, - е било всякога, че българският народ не трябва никога да губи изпред очи състоянието на своите братя извън отечеството си, а най-вече онези, които съставят по-плътната маса в Румъния и Бесарабия..."⁷. Без да диференцира различните крила сред българската емиграция, Славейков има предвид идейните